Број 270. У Новом Саду, у четвртак 8. децембра 1905. Година XL.

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом, празником и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 2 кр. 98 пот на четврт године 8 круна 75 пот. За остале земље на четврт године 10 круна.

Појединим бројевима од петка цена је: за целу годину 2 круне, на целу годину 4 круне а за стране земље годишњеб круна.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

(Вечерњи лист.)

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

Излази „Радом“ дионичарског друштва у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јована Т. Чавића,

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Владина оставка.

Министар председник Фејервари поднео је јуче владару оставку у име цело купне владе. Владар није усвојио оставку, јер је то немогуће под овим приликама.

Зашто је Фејерваријева влада дала оставку, ласно је увидети. Она је, бајаги, дошла да влада уставно, и да начини мирним путем реда. Реда није начинила, а пре неки дан је добила једногласно неповерење у сабору и то у оба дома. И сад је тешко било не поднети краљу оставку, кад већ у програму пише — парламентаризам.

Влада барона Фејерварија прошла је врло ружно. Она није могла да добије уз себе више од два-три посланика јер је чак и Тисина либерална странка против ње, а на ту странку је барон Фејервари ипак рачунао. После овога није могао друкче, но да даде оставку.

Да ће министарство Фејерваријево дати оставку, било је већ од дужег времена у зраку. Онај „план за изборни закон“ тако је јадан, непотпун, да се из њега јасно види, како се влада није могла да погоди с владарем у свима питањима. Остављено је за доцније, да се може скренути и лево и десно и напред и натраг.

Но и са социјалистама није влада пожњела оно, чему се надала. Социјалистичке демонстрације испадале су врло жалосно. Уз њих се увек прибијала велика гомила пљачкаша. И после сваке демонстрације било је попљачканих дућана и гомиле разбојништва. И они, који су држали са сваком владом, нададоше због тог дерњаву на Фејерварија, а у Бечу се поплашише од тога још јаче но у Будимпешти. Отуда видимо, да социјалистама није била дозвољена демонстрација ни у очи отварања сабора, нити на сам дан отварања сабора.

После свега овог шта би још остало влади? У Макови је употребила војску, да војеном силом спроведе инсталацију великог жупана. Грађани нису хтели да дају војсци станове. И кад су војници десет по десет у гомили разбијали капије и хтели да уђу силом, грађани их разјурише гвозденим вилама, те су војску морали сместити у школама. Ово је био врхунац немоћи Фејерваријеве владе. Да ли војска није хтела да пуца? Или јој беше забрањено? Али онда јој нису смели заповедити да руши капије.

Са Фејерваријем не иде. То је увидео и владар, то увиђа свако. Фејервари је дошао да утре пута другој влади. Његово је било да проба и лепо и ружно, али да очува бар мало законити форму. Но ту законити форму не може да очува већ више ни мало.

И иако краљ није одмах примио владину оставку, ипак је Фејерваријева влада свршила. Сад долази мало примирје, да се обе стране бар одморе, или нова влада, која ће почети сасвим апсолутистички. С тим ће вероватно и претити, не били дошло до примирја. Јер о миру не може да буде речи. Ни једна страна није вољна да попусти толико, да би она друга страна била с тим задовољна. И ни једна страна неће се стално одрећи онога што буде попустила, већ ће тражити да у згоднијем времену накнади то — с интересом.

Шта је узрок сеоби у Америку и како да се она сузбије?

IV.

Да се ово исељавање сузбије, треба уклонити узроке, због којих се народ сели, па ће и исељавање у Америку само од себе престати. Уклонити их може онај, који их је и створио, — а то је сама државна управа. Према данашњем расположењу мађарских политичара не може се ни помислити, да би држава, односно влада била вољна то учинити. И они, који би хтели то учинити, не смеју ни проговорити о томе, ако неће да буду каменисани. Но ми ћемо ипак рећи, на који би се начин могли ти узроци отклонити. Средства се кажу у самим узроцима.

Пре свега би требало створити у држави мир и задовољство, а то ће се постићи, ако Мађари испуне праведне жеље немађарских народности, а да напусте шовинистичку политику помађаривања. Морали би једном доћи к себи и увидети, да је така политика утопија, која ће увек остати само пуста жеља, а никада се неће и не може остварити.

Осим те шовинистичке, морали би Мађари престати заносити се и оном вратоломном империјалистичком политиком, а сву бригу обратити народној економији и привреди. Оне силне милионе, које држава улудо троши на спољашњи сјај, да се покаже каква није и да сакрије своје жалосно унутрашње стање, да смањи, па да троши толико, колико јој силе дозвољавају. Једном речи: мађарски политичари би морали једном престати играти се великје мађарске једноплемене империјалистичке државе, па се помирити са истином, да је Угарска полиглотна економска држава другога реда и на тој истини засновати своју политику.

У свези с овим требало би раскинути ђумручку заједницу с Аустријом. Изгледа, да би то Угарска лако могла по тићи према данашњим политичким приликама, кад би се данашња саборска већина одрекла осталих својих захтева. То није ни сам владар из њиховог програма искључио, но само је додао, ако и Аустрија на то пристане.

Закон, који власт примењује на бездушне агенте, толико је благ, да се не може ни назвати озбиљном казном и по-

ПОДЛИСТАК.

СЛАВУЈ И РУЖА.

Написао Оскар Вилде.

— Превео Ђ. П. —

(Свршетак.)

Кад је престао певати, младић устаде, подиже своје белешке и писаљку.

— Лепо пева — рече у себи, када ходаше по шуми — ово му се мора признати, али осећа ли што год? Чисто се бојим да не. И он је такав, као већина уметника; све је само шаблон, никакве унутарњости. Никад се не би жртвовао за другога. У првом реду мисли на своју песму и свако зна, да су уметници себични. Али зато ипак признајем, да има неколико лепих тонова. Штета што су бескорисни и да немају практичне вредности.

Младић отиде у своју собу, баци се на постељу и предомишљаше се о својој љубави и набрзо заспи. —

И када беше месечина, славуј се попе на ружин стуб и притиште своје груди уз трн. Целу ноћ је певао, са грудима притиснутима уз трн, а ладан месец, светао као кристал, преслонио се и прислушкиваше. Певао је целу ноћ, трн се све већма убадао у његове груди, а крв је изалазила.

Прво неваше како се развија љубав између једне девојке и младића. И на врху ружина стуба ишчаурила се једна дивна ружа, лист се приљубио уз лист, тако као гласови. С почетка беше бледа, као магла, која лети над реком, бледа, као кад свиће дан и сребрнаста као крила рујне зоре. Ова ружа беше као сенка руже у сребрнастом огледалу, као сенка руже у језеру.

Али стуб рече славују, нека јаче притисне своје срце уз трн:

— Боље мали славују — рече он — зора је већ на прагу, а руже још нема. И славуј се све јаче приљубљавао уз трн, а песма му постајаше све чеднија, све јаснија, јер је он певао о рађању љубавних болова у души једне женске и мушкога.

И појави се нежно руменило на врх ружина листа, као руменило на младожењину образу, кад љуби усне своје невесте. Али трн још му се није дотакао срца и тако срце ружино остаде бело, јер само славујева крв може да орумени ружино срце.

И стуб наговараше славуја, да се све већма приљубљује уз трн:

— Боље, мали славују, иначе ево зоре, пре но што буде ружа готова.

Славуј притискиваше своје груди уз трн, који му је прошао кроз срце и он осећаше јаке болове. Болови му постајаху све чемернији и дивљи, песма му постајаше све то страснија, јер он неваше о љубави, која ни у гробу не труне. —

И чудновата ружа постаде румена, као што су руже на источном небу, а срце јој румено као рубин.

Али глас славујев постаде слабији, а мала крила лепршаху се. Преко очију му превукла се лака магла. Песма му постајаше слабија, слабија и осећаше, да му се грло дави.

Још једном се заплаче. Бледи месец је чуо то, заборавио је да зора свиће и мирно остаде на небу. Чула је то и румена ружа и дрхта више од уживања, а своје срце откри јутарњем ладном ветрићу. Одјек се разносио кроз планине и пробуди младог пастира.

Славуј постаде нем, мртав лежаше у зеленој трави, а у срцу му трн.

Беше пред подне, када је младић отворио свој прозор и погледа ван.

— О гле велике среће! — уввикну — гле румене руже. Још никада нисам видео овакову ружу. Врло је лепа, за извесно има какво дугачко латинско име, — нагну се кроз прозор и узабере је.

Баци шешир на главу и одјури к професоровој кући, са ружом у руци. Професорова ћерка сећаше у дворишту и расплеташе плаву свилу.

— Рекли сте, да ћете играти самном, ако вам донесем румену ружу — рече младић. Ево најруменије руже на свету. Притисните ју вечерас уз срце, и када заједно играмо, рећи ће нам, колико вас волим.

Али девојка сабере чело.

— Бојим се да не доликује мом оделу — одговори а млађи брат спахијин послао ми је право драго камење, та то тек свако зна, да је драги камен много драгоценији од цвећа.

— Заиста, ви сте неблагодарни — рече младић срдито и баци ружу на пут, коју згазише точкови мимопролазећих кола. — Ја неблагодарна? понови девојка. Рећи ћу вам нешто ви сте неваспитани, иначе ко сте ви? Уверена сам да ви немате сребрне мамузе на ципелама, као спахијин брат. — Устаде и отиде.

Чудновата је ствар љубав — рече младић и удали се. —

ред њега могу они до миле воље терати свој гадни занат. Тај би закон требало тако пооштрити да ономе, који га осети, никад више ни у памет не дође, да вара безавлени народ.

Колико се ја сећам, државна је влада до сад само два средства употребила да спречи исељавање у Америку. Једно је отештала издавање пасоша, а друго умолила је конзисторије да препоручи свештенству, да одвраћа народ од исељавања у Америку. — Да није жалосно, било би смешно

V.

Нас се у првоме реду тиче исељавање нашега народа; па кад знамо, да према данашњем расположењу, позванима ни на памет не пада, да отклоне те узроке, због којих се угарски држављани исељавају у Америку, то морамо сами тражити лека, да, ако не сасвим спречимо, а оно бар ограничимо исељавање нашега народа.

Пре свега бисмо морали једном за свагда раскинути с модом и луксузом и своје потребе на најнужније свести. На који начин да сузбијемо моду и народ одвикнемо од луксуза, не спада у оквир ове расправе. О томе ћемо доцније у овоме листу своју рећи. За сад само толико велимо да је то тежак и мучан посао, јер је страст за модом и луксузом од вајкада у крви нашега народа. Наше народне песме описују гозбе српских великаша, како се по недељу дана часте; па ту је четири патријара, дванаест владика, мноштво игумана и проигумана и безброј јунака све у свили и кадифи и све трепти у злату; једу дебело месо овнујско и из златних пехара пију рујно вино и т. д Дабогме, да је то народна машта потенцирала, али је основа ту. Ђакон Атанасије, савременик Ђурђа Смедеревца, описујући стање српског народа пре 1459. године, вели и ово: „...и прости људи, сељани, богати беху, а облачаху се у добро одело од крзненог сукна; весељаху се и пијаху вино од лозе, имађаху сребрно и златно посуђе, као што се тих година налажаше и по другим државама“ (Ст. кр. срп. А. V. 30). Од оно доба је већ скоро пет стотина година и ми се ни за длаку нисмо променули! Но ништа није немогуће, само кад човек својски прионе, па покушајмо ми кад нису наши стари, да излечимо народ од те опасне и смртоносне болести. Ако нам то пође за руком, не само да ћемо знатно сузбити исељавање нашега народа у Америку, него ћемо још и спречити ово нагло имовно назадовање његово.

У борби за опстанак не боре се само појединци, него и племена и народи, па чак и расе. У тој борби је начело: „Свој своме“. Примењујући и савесно провађајући то начело, Немци су се не само ујединили и створили најснажнију државу у у Европи, него су на путу, да за два деценија буду и најмногобројнији народ беле расе. Наша браћа Чеси тим начелом одолевају страховитој навали немачкој Натом се начелу хоће већ и читави народи да се групишу н пр словенски и, у најновије време, романски, а Англосаси су то, без много вике, канда већ и спровели. Па када се тога начела држе далеко, врло далеко већи и културнији народи, од какве користи може оно бити нама, маленом и незнатном народу у опште, а особито овде у Угарској, где сачињавамо једва четрдесети део целокупног становништва, а под овако незгодним приликама, то је тек јасно! Губитак ма и једног јединог поштеног Србина за нас је велик, а од оних који се иселе у Америку, много је, који се више и не врате, него или тамо умру, или се стално настане, па се временом подаве у оном англосаском или романском мору, особито кад се тамо ожене.

То треба да имају на уму сви наши богаташи, имућни ратари, трговци — у опште сви, који требају раденика и нека знају, да, кад год даду Србину рада, да су учинили родољубиво дело. Наши богаташи, велики поседници и имућни ратари не би смели узети ни једног другог рисара, бирешa, слугу, свињара, кочијаша, надничара — једном речи у опште раденика, докле год траје и једног јединог поштеног и вредног Србина раденика. Али онда не би смели чинити то, што данас чине, наиме да тако страшно обаљују награду, да рисар готово цео рис поједе, док ради. Што спахије то раде, могу и да поњам, јер они се већ рађају с уверењем, да је Бог овај свет само зато створио, да њима служи, али што ратар ратара кињи и стеже, то не схваћам. Да су дације и намети велики, о томе није нужно ни говорити, али газде треба и то да имају на уму да сиротиња сразмерно много више плаћа него газде, па још и ван тога плаћа и за оно, што газда бадава ужива, н. пр на општинском пашњаку држи газда за бадава и овце и коње и марву, а сиромах и на оно јадно прасенце што је купио, мора да плати Колико сам се пута морао у чуду запитати: али како већ умеју те газде да измишљају?! Даде свом раденику рис из петнаестог, па још да му све увезе, за оно, што ће му оно мало риса оврћи. Или: даде да копа кукуруз из четвртог; па му даде и плуг да испара, али за то мора да плати једну круну од ланце за плуг! Један је нудио кукуруз из петог! Значи: окопати двапут један ланац за неколико кошарева клипова! Кукурузовина је сва газдина, па опет мора копач да је ореже и увеже. Један наш млад газда је чак захтевао, да копач купи пруће, па да кукурузовину веже, да слуга може у то пруће и огризину везати! Један је својим рисарима давао две коменције на три косе! Па онда још и ово: рисар је на много места обвезан, да после риса уз од газде, одређену цену и друге послове ради, н. пр. да вади репу, па тек, кад то сврши добије и онај део риса и сламу, што му је газда у кауцију задржао. Сиромах рисар колико и гладује и ладује, док се газда смилује, да му крваво заслужену храну и сламу изда!

С тога окренимо друкчије: праведније и човечније.

Ни један Србин не би требао, да ни једну потуру даде туђину, докле год може набавити код Србина оно, што му треба.

Тим реципроцитетом би једно другом надокнађавали оно, што би можда у великој утакмици једно према другом штетовали, а наши раденици би нашли довољно рада и зараде код кућа, па га не би тражили у далекој Америци. Осим тога би нас тај реципроцитет и морално везао у једну јаку целину

Познато је, да је Србин вредан раденик и добар ратар Но и ту има једну велику ману: до крајности је конзервативан Ради онако, како му је и дед радио и последњи је међу ратарима ове државе, који прима новотарије у земљорадњи Дуго је времена требало, док је напустио рало и дрвени плуг, а много ће још времена проћи, док се са свим измири с машинеријама Види и зна од какве је велике користи на пр. сечка и сејалица, па ма да је и мали поседник, због њезине јефтиноће може набавити, опет је ни сваки стотинити нема! Он ни данас неће да зна за такозвани експанзивни рад. Својим очима гледа, како Шваба са једнога ланца извлачи више, него он с десет, па неће да тако ради него и даље сеје на изменце жито, кукуруз, овас, репицу и јечам. Баш ми овде у нашој околини гледамо, како Швабе из Чанада, Сентмиклуша, Трибеветера и околних швапских места, рано у пролеће ваде млад кромпир, па га за скупе новце продају, а на његово место саде купус и позније зеље, па згрћу по неколико стотина и хиљаду круна по ланцу. Видимо их, где колима вуку целер, врежу, зелен, паприку и друго поврће, а наши Срби ни да покушају тако! Једва се вакану и кудељу да сеју, а о шећерној репи ни да чују. Кад би рационалније радили и што више користи с малог простора извлачили, мање би нам се поседа продавало, па мање и раденика у Америку селило.

За ово би требало да имамо добар пољопривредни лист, а ми га немамо У Србији имаде, али ни Кинези нису већма одељени од осталога света, него ми од Србије. Немци се данас предомишљају, да ли да Ленауа уврсте у немачку књижевност, јер није из „дајчленда.“ Њима је чак и један Ленау на одмет; јер их је бољих много; али како да ми протумачимо партикуларизирање у књижевности? Интересантна би била статистика о томе, колико ваљаних књига пређу Саву с једне и с друге стране.

Свештеникова реч са амвона од неизмерног је утецаја на народ, но у овоме случају, држим, да не би много помогла. Више би нам помогла штампа, кад би чешће доносила дописе из Америке или кад би прештампавала из америчких српских листова чланке и белешке о бедном стању наших исељеника и о грозотама, које некоји наши исељници трпе Још би боље било све то у књижицама описивати и у народ растуривати. Од времена на време шиљу се из Америке нека штампана писма на адресу појединих Срба земљорадника, у којима се описује благостање у Канади, па се чак и цифрама износи, колико је милиони центи поједине хране родило. Разуме се, да та писма потичу од агената и њихових помагача Који није имао прилике, да се увери тај нема ни појма, како се та писма брзо шире из руке у руку и од каквог су утецаја на читаче и на слушаоце. Нашем народу импонира штампа. Треба је дакле и у овоме случају употребити Пре неког времена донела је „Застава“ извод из једног говора америчког исељеника Павића У томе говору има и таких места, који потресају живце нпр. „... ставили смо главу у торбу и задимили пут бела света .. у овај свет туђи не нађосмо оно, без чега наша велика блага душа словенска не може да живи — не нађосмо љубави. Овамо је време новац, а рачун тога све друге искључује .. Тако смо невични и неуки дошли овамо где је најистакнутија и најведоследнија борба за опстанак.... У тој маси, коју исисавају, ми досељени Срби заузимамо с још некојима најгоре место с обзиром на радничке прилике. За нас је остало оно, што је другима преостало, — најгоре: искључиво груби теретни рад, што је раније припадао црним робовима.. Тако, браћо, незаштићени падали смо у беду и тамо у каквој фабрици, где се мислило наћи спас од невоља својих, гроб се налазио. А што је најстрашније, то је најгрозније умирање било пред очима видећи вечну пропаст незаштићене породице. У беди и у гробу свом увлачили смо и будућност наше породице. Уништавајући породице, уништавали смо и сам народ наш. Пред очима других напреднијих и отреснитијих, изгледали смо тако жалосно, да су за нас имали само најниже сажаљење, држећи, да оваки. какви смо, ни живота нисмо били вредни“,

Ето тако треба за народ што чешће писати, па би многог прошла воља да иде у Америку.

Кад саберемо све што смо до сад казали, видећемо, да се сви фактори за сузбијање исељавања нашега народа у Америку (ван политичких прилика) треба да нађу у нашим српским земљорадничким задругама на Рајфајзеловој основи. Оне треба да воде рат против моде и луксуза; оне треба да ратују против застарелости у обрађивању земље, оне треба да се дословце држе начела: „свој своме“; њезини чланови никад не треба да дођу у неприлику, да продају храну у невреме и бе цење или да продају оно, што им треба и — али ко би могао наређати све оне безбројне врлине, које ове задруге у своме програму треба да заступају С тога и ову расправу морам завршити са речима: „Оснивајмо оваке српске земљорадничке задруге, јер су нам оне једини спас од пропасти“!

Јован Гавриловић,
парох

Криза.

Оставка министарства.

Сви се политички кругови слажу у томе, да је разлог оставке Фејерваријева министарства: једногласни и потпуно једнаки закључци обе саборске куће у погледу одгађања сабора. Влада, која је себе од свога другог наименовања сма-

трала парламентарном, није се могла извлачити даље испод ове једнодушне осуде оба парламента и морала се одлучити, да поднесе оставку. Одмах после седнице горње куће сазвао је Фејервари министарски савет, који је до 11 сати ноћу трајао. На овом министарском савету претрешене су и узете у обзир све прилике и дошло се до тога уверења, да влада нема више друга излаза, но да мора поднети оставку. Јуче у јутро министар председник Фејервари отпутовао је у Беч, где га је краљ одмах по доласку му, у 2 сата по подне, примио на аудијенцију. Фејервари је краљу у име целога кабинета поднео оставку. Краљ се тада још није био одлучио, да ли ће је примити или не. Фејервари се у 5 сати по подне вратио у Будимпешту — без одлуке краљеве.

У данашњим замршеним приликама, када ће врло тешко доћи до споразума између круне и саборске већине, а с друге стране када је тешко наћи човека, који би се примио улоге Фејерваријеве, краљ није усвојио оставку Фејерваријеве владе. Тако ће Фејервари са својим министарством и на даље остати на крмилу Угарске.

Преговори.

Преговори, да се успостави споразум између круне и коалиције, свакако ће се прекинути за време божићњих празника. Сел, Андраши, Дарањи и други виђенији политичари већ су отпутовали из Будимпеште, да код куће проведу празнике. Иначе у опозиционим круговима врло је слаба нада, да ће ускоро доћи до споразума. Једино се Лукач, а донекле и Сел нада, да ће се споразум ипак, ако буде добре воље и на једној и на другој страни, моћи успоставити.

Интерпелација румунског посланика.

Стеван Поп, румунски народни посланик, управио је три интерпелације у ствари тобожње румунске револуције. Две је управио на министра унутрашњих послова, а једну на министра правде. У првој пита министра унутрашњих послова, да ли је вољан да нареди, да се уклоне војници из оних крајева, куда су послати на терет сиромашном народу, а на основу лажних вести. — У другој иште, да повуче ону своју наредбу, којом забрањује у 11 жупанија држање народних зборова, јер ти зборови нису били опасни ни по личну, ни по имовну безбедност. — На министра правде управио је интерпелацију, у којој иште, да министар упути државно одветништво, да поведе кривичан поступак нарочито против арадске штампе, која и после званичне изјаве, да су гласови о побуни Румуна неистинити, дражи становништво против румунског народа.

Прва престона беседа црногорског кнеза.

У седници црногорског сабора од уторника, држао је црногорски кнез Никола прву своју престону беседу.

Указује прво на проглас, који је издао на св. Луку, и којим је дао народу црногорском устав и грађанске слободе. Ређа за тим велике заслуге својих предака, који нису били деспоте, већ мученици својег јуначког народа. Повесница ће и њему признати, да је у Црној Гори осигурао ред и мир. Велики напори његових предака као и његов рад створили су чврсту државу, чија је стогодишња независност призната од целог света. Досадања аутократија није кочила напредак и процват Црне Горе и била је по њу до сад потребна. Ера црногорске аутократије је знаменита епопеја.

У уверењу, да је прохујало време аутократије за Црну Гору, закључио је да на место ове постави други систем управе, који ће Црну Гору на њеном напредном путу, још даље однети. Обраћајући се својем увиђавном, заслужном и послушном народу, да ће му овај саветом и радом припомоћи, даје му устав, на који нико помишљао није. То је доказ да устав овај проистиче само из аутократије, само од владаоца. Превелика одговорност била је по њега врло велик терет. Устав није дело размишљања за цигло једну ноћ, већ чедо његова (кнежева) срца и његовог личног уверења, његове жеље, наследник његових слободоумних предака, у чијим се српским срцима најбујније развијао осећај за слободом.

Напуштајући стари поредак, сећајући се са поштовањем заслуга својих предака кнез топло благодари народу својем за његову верност и оданост. Истиче уједно да је и кнегиња Милена живо суделовала у овој творевини, потпомажући га у судбоносним часима, својим саветом. Кнез Никола објављује да ће скупштини овој поднесен бити закон у уставу и закон о развићу организације Црне Горе у војничким, финансијским и верским односима. — Указује даље на добар однос између муслимана и хришћана у Црној Гори.

Прелазећи на односе спољне политике, кнез прво указује на Русију, јер Црна Гора има, прво Богу, па онда одмах Русији да благодари. Указује за тим на добру вољу моћног суседног владаоца цара и краља Фрању Јосифа, као и на њихове добре, непомућене односе, што је добро јамство пријатељства и доброг суседства.

Патње Срба у Ст. Србији и Маћедонији, испуњавају његово срце дубоким болом, и вапаји њихови који оданде долазе одјекују у срцима Црногораца. Учинио је кораке, да се спречи уништење те српске браће. Не сумња у добру вољу султанову, да ће догађаји бити решени мирољубивим путем, остали су одношаји са Турском пријатељски.

Црна ће Гора наћи у Италији чврстог пријатеља, нарочито од кад су се обе династије сродиле.

Указује за тим на свечан дочек, који му је припремљен у Берлину и на најбољу вољу цара Виљема да се оснује посланство Немачке на Цетињу. Француска у својем одушевљењу на Црну Гору била је овој увек пријатељ. Сећајући се са благодарношћу покојне енглеске краљице Викторије као и краљевине Енглеске, којој има Црна Гора да захвали, што је натраг добила Улцињ, нада се кнез, да ће и краљ Едвард бити наклоњен Црној Гори.

Сваки Црногорац, а нарочито сам он кнез, радосно је поздравио ступање краља Петра на престо Србије. Место, близу тог престола, постало је сироче смрћу његове ћерке, кнегињице Зорке, али престо тај окружују три млада и мила лица, којима је он, кнез, деда. Народне традиције и сродство тесно га везују са краљем Србије, чији народ кнез жарко љуби и о којем је осведочен, да ће радосно поздравити данашњи поклон Црној Гори.

Истиче за тим, како са задовољством прати кораке ка напретку, којима греде Бугарска, под владавином његовог брата и пријатеља кнеза Фердинанда.

Утврђујући тако, да су све силе према Црној Гори добро расположене, позива Црногорце, да поштују устав, да га штите и да с њиме напредују. После овога је кнез Никола положио заклетву на устав.

Вести из места и са стране.

Највеће црквено одликовање.

Бадава, патријарх Георгије уме па зна. Да би довео све епископе на своју прославу, он је сазвао на појутарње прославе епископски збор, који треба да реши важне ствари. А пустио је већ унапред глас, да ће искати синод који би изабрао епископа без дијецезе и који би био заменик патријарха Георгија. Кад је отац Георгије осигурао, да ће доћи сви епископи, онда је израдио („дабогме да он о том ништа није знао“), да му епископи подаре белу панакамилавку са белим велом и дијамантским крстом. То је највеће црквено одликовање и то одликовање није имао до сад ни један српски патријарх. Дакле што ником, то Георгију Бранковићу. О овој ствари имамо врло занимљив извештај, кога ћемо донети у првом јутарњем броју „Заставе“.

† Лаза Николић.

Јављају нам из Панчева тужну вест, да је тамо после трогодишње тешке боље издахнуо Лаза Николић, књиговођа. Покојник је био честит Србин и искрен друг и пријатељ, нежан отац и добар супруг. Био је одани и ревносни члан срп. нар. радикалне странке и дугогодишњи сарадник нашега листа. Врлом покојнику нека је вечна успомена! Бог да му душу прости!

Важнија решења управног одбора Матице Српске.

Управни одбор Матице Српске држао је 26. новембра (9. децембра) о. г. своју редовну седницу под председништвом А. Хаџића, председника друштвеног. — Председник јавља с тугом, да је члан матичин Никола Контић, велепоседник и трговац у Инђији преминуо и да је покојник завештао своју кућу у вредности од 40.000 К српској црквеној општини на ту цел, да приход од исте употреби на одржање и унапређење Српства у Инђији. Чланови управног одбора устајањем са својих места и усклицима: „Слава му!“ одали су почаст успомени родољубивог покојника. — Краљевско угарско министарство унутрашњих послова одобрило је избор А. Хаџића за председника Матице Српске. Кр. угарско министарство богочасти и јавне наставе јавља, да су сви рачуни фондова, који се подносе на преглед министарству, у реду нађени и шаље разрешнице за исте рачуне за год. 1904. — Послато је кр. угарском министарству унутрашњих послова на одобрење према министарским примедбама зготовљено основно писмо за задужбину Марије Трандафилке за православну српску сирочад. — Послат је уговор на потпис магистрату слободне краљевске вароши Новог Сада о продаји и купу варошког земљишта „Хан“, на коме ће се подићи зграда из задужбине Марије Трандафилке за православну српску сирочад. — Поднеће се кр. угарском министарству богочасти и јавне наставе представка у том погледу, да преиначи своју наредбу о начину издавања зајмова. — Примедбе, које је учинила за предају библиотеке одређена комисија приликом предаје библиотеке новом библиотекару Војину Срећанову, издају се пређашњем библиотекару дру Јовану Радовићу на одговор. — Узет је на знање извештај председников, да је благајница 11. новембра и (6. децембра) о. г. била изненада сконтрована и да је у реду нађена. Др. Стеван Малешевић фискал Матице Српске, примљен је у статут за пензионирање способних чиновника матичиних. Претплатна цена за матичина издања, по предлогу Књижевног Одбора, повишена је за Аустро-Угарску монархију с 1. јануаром 1906. на 6 К, а за иноземство 8 К. Рок претплати траје до 1. марта сваке године.

Брзојави „Застави“.

Стигли 8. децембра.

Криза.

Будимпешта. Званичан лист јавља, да је краљ одлучио, да у садањим политичким приликама не може примити оставку Фејерваријева министарства.

Будимпешта. Круна ће предузети промену министарства тек тада, ако пође за руком да се успостави споразум са саборском већином и тако да се из ње образује парламентарно министарство. Опозициони кругови изјавили су, да је положај неутешан, што оставка министарства није примљена.

Будимпешта. Министар унутрашњих послова ће најдаље до 28. децембра п. н. скинути са звања без разлике све непокорне чиновнике у 26 жупанија и њихова ће места попунити онима, који хоће да раде.

Нови страјк у Русији.

Петроград. Одбор чиновника Николајевске жељезнице закључио је страјк.

Москва. Чиновници свију жељезница обуставили рад. Страјковци су се наоружали. Цео друштени живот застао. 50.000 радника страјкује. Исто тако чиновници варошког суда и земства. Данас нису изашли листови. Поштански и телеграфски чиновници, исто тако и инжинири прикључили су се страјку, позориште, клубови, школе затворене. У вароши нема осветљење. Затворени су многи дућани све ракиџинице. Ноћас су затворени многи посланици и вође радника. Зборове страјкача растерали су козаци. Раденици упали у штампарију „Руекоје Слово“. Сиречили су уреднике у раду, и растурили су слог првог броја. Одбор радника позива народ да се наоружа и организује револуцију.

Трговина.

БЕЧ, 19. децембра 1905. (Оригинални извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић). На данашњем вашару је било дотерано 6694 комада мађарских и 5480 комада пољских. Свега 12174 комада.

Трговина је била непромењива.

Продавало се:

Прима роба	116—118 кр.	изнимно 120 кр.
Средња „	110—114 „	
Лакша „	100—110 „	
Сремска „	108—116 „	— кр.
Српска „	100—112 „	
Пољска „	94—120 „	изнимно 124 кр.
Талијанска	96—112 „	„ — „

Цена је сланини 140—— кр.
„ „ масти 130—132 кр. Све од 100 кгр.

Вашар рогате марве.

На данашњем вашару рогате марве беше дотерано свега 4827 комада, од којих беше 3833 угојених волова и 994 комада бикова и крава.

Трговина је била лабава.

Швајцарски прима —	92—104 кр.
„ средњи —	75—92 „
Мађарски прима —	80—90 „
„ средњи —	62—70 „
Лошији — — — —	56—64 „
Бикови — — — —	60—84 „

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Још године 1897. написао сам књигу, која носи натпис: **„Тумач повластица, закона, уредаба и других наређења српске народне црквене автономије у Угарској, Хрватској и Славонији“** и коју је издала штампарија Ђорђа Ивковића у Новом Саду. — Књига та добро је примљена, те је брзо нашла купаца.

Многи су се обраћали (појединци и књижаре), а обраћају се и данас тражећи „Тумача“, но залуд, кад га нема више.

Како ми се са много страна изјавило, да је таква књига врло потребна, како је непрестано траже, то сам се одлучио, да издам друго издање те књиге, које ће бити знатно попуњено и проширено (биће око 40 штампаних табака), а подељено ће бити на два дела:

I. део: „Систем српских народно црквених автономни установа“ и

II. део: „Тумач појединих автономних установа“, чиме ће бити ком инован систем са коментаром (тумачем).

Уједно ће се узети обзир и на одлуке саборског одбора и других виших автономних власти, а нарочито и на нове автономне уредбе, које је садашњи саборски одбор спремио а доготовио као законске предлоге за будући српски народно црквени сабор.

Књига ће излазити у свескама. од 4 табака у формату досадањем, а свака свеска ће стати у претплати 60 потура (без поштарине).

Али то све могу учинити, ако ми се јаве 500 претплатника, јер хоћу књигу сам да издам.

Уз пријаву није потребно да се шаље одмах новац, но тек доцније, кад се 500 претплатника пријави и кад се претплатници нарочито умоле, да новац пошљу.

У Руми, месеца октобра 1905. године.

Др. Жарко Миладиновић.
адвокат и члан саборског одбора.

Умољавају се и други листови, да овај позив прештампају.

Стан за издавање
у Митровици.

У првом спрату куће бр. 412. издаје се

СТАН

састојећи се из пет соба, предсобља, кујне, подрума и других просторија, одмах или доцније. Понуде молим да се пошљу на

Dr. Panaotowitsch,
1316 1—3 **Berlin N. 58.**

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
Ј. ГЕОРГИЈЕВИЋА
У ШИДУ

потребује једног вештог и доброг помоћника, солидна владања. Првенство имају који су контоарским пословима вични. Ступити има одмах. 1319 1—1

ПРОДАВЦЕ

за крајцарашки лист „Новости“ који ће почети излазити у јануару, треба новосадски „Илустовани Гласник“. Јавити се треба одмах. — Администрација „Илустрованог Гласника“ има само још неколико стотина комада календара „Свој своме.“ 1318 1—2

Изашао је из штампе
Цепни
ТРГОВАЧКИ КАЛЕНДАР

Уређује: **Петар Крстоношић**

са овим садржајем:

I **Календарски део.** Пасхалија. Помрачење сунце и месеца. Четири годишња времена. Постови. Покретни празници православни. Покретни празници римокатолички. Мене и знаци месечеви. II **Поштанска тарифа**, за писма и поштанске упутнице. Поштанска тарифа за иноземство, тарифа за пакете по тежини. Брзојавна тарифа. Брзојавна тарифа за иноземство Поштански пакети за иноземство. За колико дана стижу писма у најудаљеније крајеве земљине. Таблица за плаћање биљега у Аустро-Угарској.

II. **Владари европских држава.** Статистика вероисповести у Европи по броју њихових припадника. Испоређење европских држава по броју душа Народне боје у европским државама. Боје у аустро угарских држава. Испоређење разних мера. Новац свију земаља. Злато и златан новац. 2 Таблице рачуна множења. 4 Таблице за рачунање камата. Таблица интереса на интерес. Таблица амортизације. III. **Трговачка рачуница:** О десетним разломцима. Процентни рачун Интересни рачун. Дисконт рачуњење. Верижни рачун. Како се рачуна, шта стаје нето роба. IV. **Закони:** Закон о трговачком књиговодству. Закон о трговачким помоћницима. Закон о конкурсу. Из угарског кривичног закона. Министарске наредбе и судске одлуке. V. **Забава и поука:** Фундација за потпомагање трговачког сталежа. *Српско трговачко удружење*, од Мир—ића. Настава у Србији. Организовање трговачке омладине, од Ж. Д. С. О трговини и њеној вредности. —в. „Срљање“ у господу. Инсолвенција. О Конкурсу, од П. К. „Распродаја“ — од П. К VI. *Афоризми. Слике:* Љуба Недељковић, добротвор. Нови Сад. Магистратска зграда. Српска гимназија, Српска Трговачка омладина у Новом Саду. И 54 стране трговачких огласа. Календар има свега 9 табака (144 стране) на финој сатинираној хартији.

Цена му је 1 круна.

Траже се препродавци, који добијају 33% рабата. Претплату и све поруџбине ваља слати на моју адресу:

Петар Крстоношић
Нови Сад, Gyík utcza 11.

КО наручи најмање 5 килограма добија робу **франко — без трошка!** 1206 29—30

КАФА:

Сантос I-а	К 2·60	кила
Сантос перла . . .	„ 3·—	„
Куба добра	„ 3·20	„
Куба перла	„ 3·60	„
Порторико I-а . . .	„ 3·40	„
Порторико перла . .	„ 3·80	„
Либерија огромно зрно	„ 3·10	„
Мока права	„ 4·20	„

У један пакет од 5 кила на жељу пакујемо и две три врсте посебно.

ЗЕЈТИН у 5 кгр лименим кантама франко: Столни фини 9 К, Бари 10 К, Ница 12 К.

ЧАЈ (теј):

руски караван ¼ киле	—	К 3·—
мандарин ¼ киле	—	„ 4·—
меланш најбољи ¼ киле	—	„ 6·—

Уз 5 кила кафе може се и ¼ киле теја наручити, тиме се уштеди посебна поштарина.

Ценовнике франко шаље

трговина
Милоша Баха
Фијума *(Fiume) Via Guiseppe № 4.*

NB *Што се не допада измењујем или на жељу врећам новац, ако ми се роба франко поврати.*

ШЉИВОВИЦЕ
ЧИСТЕ СРЕМСКЕ

Имадем старе лањске до **800 хекта** на продају, а тако исто и нове шљивовице већу количину па стога ова г. г трговци, хотелијери и гостионичари, који требају добре и чисте шљивовице нека се изволе на мене обратити, где ће једино добро и солидно послужени бити. Цене као и мустре шаљем на захтевање франко и бадава.

ДУШАН ТОДОРИЋ
1135 24—30 печиво сремске шљивовице
Стара Пазува (Срем)

У Фелдварцу

пред пијацом, на најбољем месту, издаје се од 1 јануара 1906 године под закуп или рачун бивша

„МИРИЛОВА“ гостионица

За тај посао спремне особе, које могу кауцију дати, могу се обратити ради погодбе

1298 4—4 **Адолфу Леблу**
управитељу штедионице у Фелдварцу.

ПСЕРХОФЕРОВЕ-ПИЛУЛЕ

само праве са црвеним насловом „J PSERHOFER“

Од времена цара Јосифа, дакле дуже од 120 година су ове пилуле познате као најстарије кућевно средство за чишћење а које дејствује без бола, те од многих лекара журно препоручене код свију последица хрђавог варења и затвора. као сметње циркулације жучи, болова црне цигерице, ветрова шуљева, малаксалости утробе итд., а са својих особитих својстава што чисте крв, препоручују се код малокрвности, нервозне главобоље, бледоће итд

1 кутијица са 15 пилула **42 потуре** — 1 роља са 6 кутијица **2 К 10 пот.**

Кад се новац у напред пошље коштају са плаћеном поштарином

1 роља 2 К 60 пот.	4 роље 8 К 90 пот.
2 роље 4 К 70 пот.	5 роље 10 К 50 пот.
3 роље 6 К 80 пот.	10 роље 18 К 50 пот.

1183 6—20

ЈЕДИНИ ПРОИЗВАЂАЧ
J. PSERHOFER'S АРОТНЕКЕ
WIEN, I, Singerstrasse № 15.

● НАЈСТАРИЈА И НАЈПРИЗНАТИЈА МАРКА ЗА ТЕЈ ●

Марка: „ОРАО“

ТЕЈ

.198 15—26

ВАСИЉЕ ПЕРЛОФ И СИНОВИ

Добија се у свима финијим дотичним радњама.

● МОСКВА

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду